

บทนำ

หลักการและเหตุผล

การจัดการพื้นที่ให้เป็นแนวเชื่อมต่อทางระบบนิเวศหรือ corridor area เป็นแนวความคิดหนึ่งที่ต้องการให้กระบวนการจัดการกลุ่มป่าในเชิงนิเวศมีการเชื่อมต่อกันมีเป้าหมายหลักเพื่อช่วยให้กระบวนการทางระบบนิเวศป่าไม้มีความสมบูรณ์ส่งเสริมให้มีการแพร่กระจายพันธุ์ของสัตว์ป่าและพืชพรรณที่เป็นอาหารสัตว์ป่ามีโอกาสแพร่พันธุ์ผ่านไปยังพื้นที่ป่าที่ห่างไกลออกไป

การรักษาไว้ซึ่งความหลากหลายทั้งในระดับพันธุกรรมชนิดและระบบนิเวศถือได้ว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดสำหรับงานด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ(SCBD, 2001) สำหรับประเทศไทยนั้นได้มีการจัดกลุ่มป่า(forest complex) เพื่อการจัดการพื้นที่คุ้มครองโดยกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชได้กำหนดให้มีกลุ่มป่าจำนวนทั้งสิ้น 19 กลุ่มป่า (สำนักเลขาธิการคณะกรรมการพิจารณาการดำเนินงานเกี่ยวกับความหลากหลายทางชีวภาพด้านป่าไม้, 2542) โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อให้การจัดการพื้นที่คุ้มครองของประเทศเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้นจากการกำหนดโครงข่ายพื้นที่คุ้มครองดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการเริ่มต้นการจัดการพื้นที่คุ้มครองแบบองค์รวมเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเชิงระบบนิเวศ (ecosystem management) ของพื้นที่คุ้มครองในประเทศไทยอย่างไรก็ตามการจัดการกลุ่มป่าเพื่อให้กระบวนการทางนิเวศมีการเชื่อมต่อกันระหว่างผืนป่าต่างๆที่ยังคงเป็นความท้าทายที่จะต้องทำให้สัมฤทธิ์ผลในอนาคตอันใกล้โดยการออกแบบแนวเชื่อมต่อสำหรับสัตว์ป่า (wildlife corridor design) เป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ระบบนิเวศป่าไม้มีกระบวนการที่สมบูรณ์การเคลื่อนย้ายของสัตว์ป่าจากพื้นที่แห่งหนึ่งไปยังพื้นที่อีกแห่งหนึ่งนั้นมิได้เป็นเพียงแค่การส่งเสริมให้มีการแพร่กระจายพันธุ์ของสัตว์ป่าเท่านั้นแต่พืชพรรณที่เป็นอาหารสัตว์ป่าก็จะมีโอกาสแพร่พันธุ์ผ่านไปยังพื้นที่ป่าที่ห่างไกลออกไปด้วยเช่นกัน

การแบ่งแยกพื้นที่อาศัยของสัตว์ป่าให้แยกขาดจากกันและมีขนาดเล็กลง (Habitat fragmentation) มีส่วนลดความสมบูรณ์ของปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพของสัตว์ป่า การแยกขาดของประชากรสัตว์ป่าเดิมออกเป็นประชากรย่อย (metapopulation) ที่แยกขาดจากกันและไม่มีการแลกเปลี่ยนหรือการไหลผ่านของยีน (Gene flow) เกิดขึ้น ส่งผลต่อความหลากหลายทางพันธุกรรมให้ลดลง ทำให้ประชากรย่อยในแต่ละส่วนง่ายต่อการถูกทำลายให้หมดไป ความรู้ในเรื่อง Island biogeography model ที่กล่าวถึงการทำลายพื้นที่อาศัยที่อาจส่งผลให้จำนวนชนิดพันธุ์ในพื้นที่ลดจำนวนลง จึงสนับสนุนให้แนวความคิดในการจัดทำแนวเชื่อมต่อป่า (Ecological Corridor หรือ Wildlife Corridor) มีบทบาทสำคัญที่สามารถรักษาความเชื่อมโยงทางธรรมชาติของระบบนิเวศ เอื้อให้กลุ่มประชากรสัตว์ป่าสามารถเคลื่อนย้ายกระจายพันธุ์ เกิดการถ่ายเททางพันธุกรรม ลดการผสมเลือดชิด (inbreeding) และสร้างความมั่นคงและแข็งแรงให้สังคมสัตว์ป่าโดยรวม

ในการออกแบบทางเชื่อมผืนป่านั้น จำเป็นต้องคำนึงถึงชนิดพันธุ์ของสัตว์ป่าเป้าหมายในพื้นที่ รวมทั้งความต้องการทางนิเวศของสัตว์ป่าเหล่านั้น ความชุกชุมของสัตว์ป่า และตำแหน่งที่มีความสำคัญที่สัตว์จะใช้เป็นทางเดินข้าม รวมทั้งรูปแบบของทางข้ามที่จะต้องมีความเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและเข้ากับความต้องการในด้านถิ่นอาศัยของสัตว์ป่า (Habitat Requirement)

พื้นที่ทางเชื่อมต่อป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าป่าเลนคลองม่วงกลางเป็นพื้นที่ป่าอีกผืนหนึ่งที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยพืชพรรณและสัตว์ป่าหายากหลายชนิดเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มป่าคลองแสง-เขาสกายใต้ความรับผิดชอบของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชโดยการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ.2484

พื้นที่ทางเชื่อมต่อป่าเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคลองนาคา และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าป่าเลนคลองม่วงกลาง ตั้งอยู่ในอำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง โดยมีถนนเพชรเกษมกั้นกลาง บริเวณบ้านบางมันหมู่ที่ 1 ตำบลนาคา อำเภอสุขสำราญ จังหวัดระนอง มีพื้นที่รวม 5658.197 ไร่ (เป็นพื้นที่ที่คำนวณจากฐานข้อมูลระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์)

ดังนั้นบริเวณพื้นที่ป่าธรรมชาติแนวเชื่อมต่อ (corridor) จึงควรมีการติดตามการเปลี่ยนแปลงของข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านต่างๆอย่างต่อเนื่องทั้งทางชีวภาพกายภาพด้านสังคมและการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อสนับสนุนต่อการวางแผนและจัดการป้องกันรักษาพื้นที่ให้เกิดความชัดเจนในระยะยาว

วัตถุประสงค์

๑. สืบหาความหลากหลายชนิดของสัตว์ป่าในกลุ่มของมีกระดูกสันหลัง ๔ กลุ่ม โดยเน้นที่กลุ่มสัตว์ป่าขนาดใหญ่ เช่น ช้าง กระทิง สมเสร็จ เสือดาว กวางป่า และเก้ง ที่ได้รับผลกระทบจากการแบ่งแยกของผืนป่า
๒. ศึกษาเส้นทางเดินที่สัตว์ป่าส่วนใหญ่ใช้เป็นเส้นทางหากิน รวมทั้งความชุกชุมของสัตว์ป่าในพื้นที่ที่จะจัดทำแนวเชื่อมต่อป่า และบริเวณใกล้เคียง
๓. ศึกษาปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการกระจายของสัตว์ป่าในพื้นที่
๔. ศึกษาปัจจัยคุกคามที่มีผลกระทบต่อสัตว์ป่า